

College van B en W en gemeenteraad

Ede, 18 november 2024

Ref: Houtstook-dossier

Geachte heer, mevrouw,

Het houtstook-dossier houdt de gemoederen al decennialang bezig en dat heeft zich de laatste maanden nog verhevigd. De Nederlandse Haarden- en Kachelbranche (NHK) spreekt al jaren met zowel de landelijke als de lokale politiek over het beperken van de fijnstofemissies van houtstook door hout- en pelletgestookte toestellen voor gebruik binnenshuis, het werkterrein van onze brancheorganisatie. De NHK streeft net zoals u naar een betere luchtkwaliteit en gezondheidswinst voor alle Nederlanders. Naar onze mening kan dat alleen bereikt worden door een kwalitatieve aanpak van het houtstook-dossier, dat ervoor kan zorgen dat de fijnstofemissies van houtstook van haarden en kachels met 85% dalen. Uit een recent marktonderzoek (RIGHT 2024) blijkt dat het huidige beleid niet werkt. Het aantal en gebruik van openhaarden en kachels is de laatste 6 jaar toegenomen, gelukkig vooral door de aanschaf en inzet van moderne stooktoestellen. De consument laat zich niet leiden door negatieve campagnes, maar wel door de kosten van energie die de laatste vier jaar explosief zijn gestegen en de laatste weken opnieuw records breken.

Conclusies

1. Houtstook kent een breed spectrum. Houtstook zonder enige differentiatie verbieden of beperken, is in strijd met de proportionaliteit en zorgvuldigheid. Tussen een vuurkorf of openhaard enerzijds en een elektronisch gestuurde hout- of pelletkachel anderzijds, ligt een wereld van verschil.
2. Het thema houtstook is sterk gepolariseerd, onderbuik gevoelens en oneigenlijke doelen domineren de discussie in plaats van dat naar de feiten wordt gekeken. Emissies door houtstook (voor gebruik binnenshuis) zijn geen nationaal probleem maar hoogstens een lokaal probleem.
3. De enige aanpak die echt werkt en ook op draagvlak kan rekenen bij de burger, is een uniforme aanpak die gestoeld is op: handhaving van reeds bestaande wetgeving, het uitfaseren of saneren van openhaarden, vervangen van oude toestellen door Ecodesign toestellen en regulier onderhoud.

Achtergrond

Houtstook kent een breed spectrum. Ten behoeve van energieopwekking, buitenshuis verbranden van houtafval, vreugdevuren, vuurkorven, houtskool in BBQ's, etc. De NHK beperkt zich tot het stoken van haardhout en houtpellets in daarvoor speciaal ontworpen toestellen ten behoeve van woningverwarming binnenshuis. Binnenshuis onderscheiden wij de volgende productgroepen:

1. de zogenaamde openhaarden (open stookplaatsen) en
2. CE typegekeurde haarden en kachels (toestellen).

1. Openhaarden (open stookplaatsen)

Openhaarden zijn individueel gemetselde stookplaatsen die vooral in de jaren 1950 tot 1980 in de luxere koopwoningen door aannemers werden ingebouwd. De laatste 25 jaar worden er vrijwel geen openhaarden meer geplaatst. Openhaarden zijn zeer vervuilend omdat er geen enkele verbrandingstechniek gebruikt wordt. Het is een “gat in de muur”. Het rendement van een openhaard is negatief (de warme lucht verdwijnt door de schoorsteen). Openhaarden zijn niet meer van deze tijd en zouden moeten verdwijnen of omgebouwd moeten worden. Een openhaard kan gesaneerd worden door daar een inzethaard in te plaatsen. Dat verhoogt het rendement direct naar circa 80% en verlaagt de emissies van fijnstof met 85% (bron RIVM emissieregistratie).

2. Haarden en kachels

Haarden en kachels zijn speciaal ontworpen verbrandingstoestellen en vallen onder de NEN EN geharmoniseerde normen. Onlangs is de norm vernieuwd (NEN EN16510). Ook moeten deze toestellen verplicht voldoen aan de wettelijke Ecodesign-eisen voor verhoogd rendement en verlaagde emissies, alsmede voorzien zijn van een energielabel. Voor een houtkachel mag de maximale stofemissie 40mg/m³ bedragen en voor pelletkachels de helft. Dat betekent dat een dergelijk apparaat veel techniek in zich heeft om het verbrandingsproces zo schoon en efficiënt mogelijk te laten verlopen. Hoewel de Ecodesign-eisen pas in 2022 in Nederland zijn ingevoerd, worden er al sinds 2018 vrijwel alleen maar Ecodesign-toestellen geïnstalleerd. Dat komt omdat de meeste EU landen al 4 jaar eerder deze eisen hebben ingevoerd en fabrikanten voor alle landen gelijksoortige toestellen produceren. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) controleert actief op de naleving van alle eisen.

Fijnstofemissies in Nederland

De discussie spitst zich toe op de fijnstofemissie van deze openhaarden en toestellen. De gemiddelde achtergrondconcentratie van fijnstof in Nederland door openhaarden en houtkachels (binnenshuis) is 4% (RIVM). 96% komt dus van andere bronnen. Van buitenstook (vreugdevuren, BBQ, vuurkorven, afvalverbranding, ed.) hebben wij geen cijfers. Waar wij wel recente cijfers van hebben is van binnenstook en wel van openhaarden en hout- en pelletkachels. De NHK heeft onderzoeksbureau RIGHT uit Zwolle eerder dit jaar opdracht gegeven de markt in kaart te brengen (hetzelfde onderzoek is ook in 2018 uitgevoerd). Vanwege de energiecrites en de nog altijd zeer hoge prijzen van gas en elektriciteit, is het aantal toestellen toegenomen. Opvallend is de stijging in het aantal pelletkachels (+285%). Dit is vooral veroorzaakt door de subsidie op de pelletkachels die gedurende 4 jaar door RVO is toegekend. Ook is het gebruik gestegen. Wat verder opvalt, is dat met name openhaarden meer worden gebruikt en de daling van het aantal openhaarden niet verder heeft doorgezet. Van de cijfers is een nieuwe emissieberekening (conform berekening RIVM

emissieregistratie) gemaakt. Hieruit blijkt dat de fijnstofemissie met 20% is toegenomen. Dit komt vrijwel volledig voor rekening van de openhaarden.

Polarisatie van de discussie

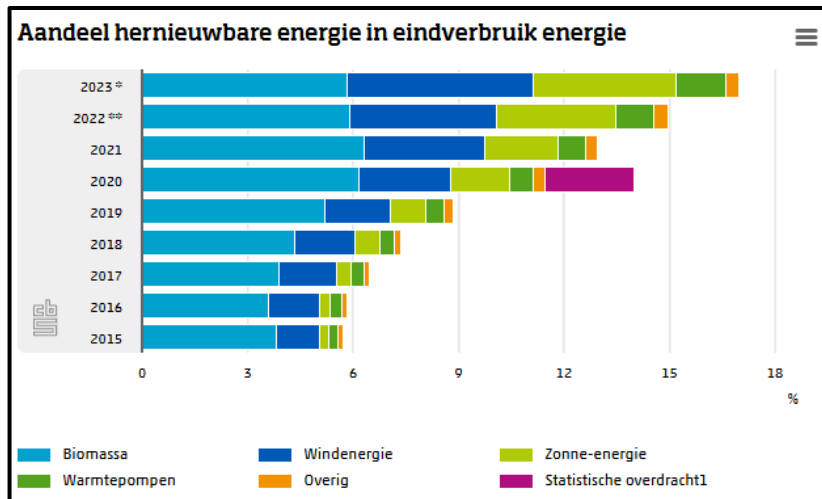
Cijfers worden gemakkelijk uit hun verband getrokken. Voorbeeld hiervan is de vorig jaar genoemde 23% fijnstofuitstoot die haarden en kachels zouden uitmaken van het totaal aan fijnstof in Nederland. Wie destijds het persbericht van het RIVM goed heeft gelezen, vond direct daaronder het commentaar dat fijnstof van haarden en kachels maar 4% van de achtergrondconcentratie uitmaakt. Als je veel factoren weglaat (buitenland, vliegverkeer, industriële schoorstenen, e.d.) blijft er automatisch steeds minder over en wordt het percentage van de uitstoot van kachels en haarden steeds hoger. Zo kom je uiteindelijk wel op die genoemde 23%. Ook de campagne van Milieu Centraal met het bekende potje waarbij er in vier uur 28 gram fijnstof zou vrijkomen. Een groot deel van het verhaal van Milieu Centraal is gebaseerd op één enkele waarneming bij één consument thuis, waarin ook nog eens veel fouten zijn gemaakt (oud toestel, verkeerde installatie, verkeerd gebruik, verkeerde brandstof). Daarnaast is de gemiddelde 28 gram bepaald op basis van een tabel met onjuiste aantallen. Milieu Centraal geeft zelf toe geen echt wetenschappelijk onderzoek te hebben gedaan. Hoe dus dit stof vergaard is, blijft een mysterie. Het is heel kwalijk dat een organisatie zoals Milieu Centraal een hele campagne ophangt aan een amateuristische waarneming. Feiten doen er blijkbaar niet meer toe. Alles wordt opgehangen aan gezondheidsschade en vroegtijdig overlijden. Ook daar is niet veel meer bewijs voor, anders dan dat fijnstof in het algemeen niet goed is voor de gezondheid. In landen zoals Duitsland en Frankrijk waar gemiddeld tweemaal zoveel houtkachels worden gebruikt als in Nederland of in Oostenrijk waar viermaal zoveel hout wordt gestookt, leven de mensen gemiddeld minimaal net zo lang als in Nederland. Factoren zoals alcoholgebruik, voeding en welvaart zijn een veel belangrijkere indicator voor de levensverwachting.

Stofemissie kan 85% lager

Uit de nieuwe cijfers blijkt dat 52% van de totale fijnstof vracht afkomstig is van de 250.000 openhaarden die in gebruik zijn en 48% van de overige toestellen (850.000 stuks). Binnen de toestelcategorieën is een weging opgenomen van de verschillende leeftijden van toestellen zoals landelijk onderzocht (een houtkachel van 25 jaar oud stoot meer uit dan een Ecodesignkachel van twee jaar oud). Indien alle eenheden zouden voldoen aan Ecodesign zou dat een daling betekenen van de totale stofemissie van 85% (berekening conform model RIVM emissieregistratie). Het klopt dat ook de Ecodesign toestellen nog een geringe hoeveelheid fijnstof uitstoten maar de ontwikkelingen staan niet stil. De nieuwe Ecodesign regeling vanuit Brussel staat al in de steigers en begin volgend jaar komen de eerste toestellen op de markt die vrijwel geen fijnstof meer uitstoten ($< 1\text{mg}/\text{m}^3$). Deze toestellen werken volledig automatisch en zijn voorzien van een ingebouwd elektrostatisch filter. De prijs is wel behoorlijk veel hoger maar wij rekenen erop dat deze snel daalt als de aantallen stijgen.

Het belang van haarden en kachels

- Biomassa is nog altijd de belangrijkste bron van hernieuwbare energie in ons land (en ook in Europa). Dat wil je niet kwijt want wij bungelen nog steeds onderaan in de EU. Volgens de website energieopwek.nl werd in 2023 862 MW energie opgewekt vanuit particuliere houtstook. Dat is meer dan de bijdrage van respectievelijk zonnepanelen en warmtepompen.

- Houtstook verbieden lijkt niet zinvol. De consument zal op zoek gaan naar ‘niet-houtige’ alternatieven om toch te kunnen verwarmen. Bijvoorbeeld in de haard een gasbrander laten inbouwen, een bio ethanol brander of geperste blokken uit plantenresten of afval gaan stoken. Dit lijkt ons zeer ongewenst voor veiligheid en luchtkwaliteit.
- Energie-armoede. De inval in Oekraïne en de daaropvolgende energiecrites heeft de prijzen van gas en elektriciteit enorm opgedreven. Afgelopen weken stonden de gas- en elektriciteitsprijzen weer op recordhoogte. Deze hoge prijzen zijn een belangrijke reden voor consumenten om een hout- of pelletkachel aan te schaffen. Haardhout blijft nog altijd de goedkoopste energiebron. En één kamer (lokaal) verwarmen is veel efficiënter dan je CV aanzetten of de warmtepomp laten draaien.
- Netbeheerder Tennet waarschuwt openlijk dat wij rekening moeten houden met, en ons moeten voorbereiden op, het uitvallen van het elektriciteitsnetwerk. Dat betekent ook geen verwarming, want je warmtepomp of cv-ketel doet het niet meer. Het kan mensen toch niet onmogelijk worden gemaakt om in noodgevallen te beschikken over een alternatief?
- Energie-onafhankelijkheid. Haardhout komt voor 98% uit eigen land en zelfs voor 50% uit de directe omgeving van de gebruiker. Brandstof naast de deur en niet uit landen zoals Qatar, Oman of Rusland.
- Een Ecodesign haard of kachel hoeft niemand tot last te zijn, en kan zeer schoon branden mits correct geïnstalleerd en gebruikt.

Dé oplossing om de fijnstofemissie sterk terug te dringen

1. Handhaving bestaande regelgeving: Gemeenten hebben al jaren de mogelijkheid om te handhaven op basis van Bouwbesluit (nu Bbl) en NEN normen. Toch is 50% niet geplaatst volgens de wettelijke eisen, omdat gemeenten hier niet of nauwelijks op handhaven. Het niet handhaven is de grootste oorzaak van overlast door hout- en pelletkachels.
2. Stilleggen of saneren openhaarden: Uiterlijk 2030 moeten openhaarden gesaneerd zijn anders mogen ze niet meer gebruikt worden.
3. Vervanging van oude, vervuilende toestellen: Toestellen van voor het jaar 2000 moeten voor 2030 vervangen worden door toestellen die aan Ecodesign voldoen.
4. Stooktrainingen: Training van de gebruiker is belangrijk om het meest optimale resultaat te behalen.
5. Regulier onderhoud: Iedere drie jaar dient de installatie geïnspecteerd te worden en onderhouden door een DE-erkend bedrijf.**

Wat doet de NHK?

- Trainen van handhavers m.b.t. reeds bestaande wetgeving (de NHK heeft dit reeds in diverse gemeenten gedaan).
- DE-erkende bedrijven instrueren over uitvoering van het beleid, met name over de vervanging oude toestellen en gericht campagnes daarop voeren.
- In samenwerking met de ASPB (Algemene Schoorsteenvegers Patroons Bond) openhaarden en oude toestellen in kaart te brengen en saneren (zij bezoeken jaarlijks 400.000 consumenten).
- Het jaarlijks geven van een honderdtal stooktrainingen door het hele land (een online cursus is inmiddels ook beschikbaar).
- Het opleiden van DE-installateurs voor de 3-jaarlijkse inspecties/onderhoud en inrichting van het inspectieprogramma.
- Jaarlijks een resultaat analyse en iedere 2 jaar een extern uitgevoerd marktonderzoek ten einde de resultaten te kunnen meten en zo nodig bijstellen.

Wat verwachten wij van de (lokale)overheid?

- Verbale- en communicatieve ondersteuning van deze aanpak.
- Bereidheid om de bestaande wetgeving te (gaan) handhaven.
- Het invoeren van:
 - o een verbod op het gebruik van openhaarden in 2030;
 - o vervanging/stilleggen oude toestellen (van voor 2000);
 - o Ecodesign direct verplichten voor alle nieuw te installeren toestellen (dus ook voor 2^e hands) en
 - o een verplichte 3-jaarlijkse inspectie/onderhoud.

Samenvatting

Houtstook is een containerbegrip geworden. Dat is onterecht, want houtstook kent een grote diversiteit. Daarom is proportionaliteit belangrijk. Een pelletkachel is geen vuurkorf of vreugdevuur. De NHK pleit al vele jaren voor een kwalitatieve aanpak van het houtstook-dossier die de emissies met 85% omlaag kan brengen.

Beleid moet op feiten gebaseerd zijn en niet op onderbuikgevoelens of op framing. Feit is dat houtstook binnenshuis maar een geringe bijdrage heeft op het totaal aan fijnstof in de lucht. Lokaal kan dit wel problematisch zijn. Van alle haarden en kachels veroorzaken openhaarden (het gat in de muur) 52% van de fijnstofuitstoot. Het aanpakken van de openhaarden zou dan ook prioriteit moeten hebben. Daarnaast kan handhaving van de bestaande wetgeving, het vervangen van oude toestellen, beter onderhoud en voorlichting zorgen voor een nog verdere reductie van fijnstof. Zo kan het aandeel van fijnstof afkomstig van houtgestookte toestellen (voor gebruik binnenshuis) dalen naar <1% van de totale uitstootbelasting van fijnstof in Nederland. Een generieke beperking op houtstook zal veel consumenten ernstig duperen en ook op juridische bezwaren stoten. De NHK kan en wil een actieve rol spelen in het reduceren van emissies en verbeteren van de luchtkwaliteit en samen met de overheid gericht plannen maken, deze uitvoeren en de resultaten evalueren. Wij zijn van mening dat de in deze brief gepresenteerde aanpak zal leiden tot een snellere reductie van fijnstof dan een wildgroei aan allerlei lokale regelingen en meer draagvlak bij de burger.

Wij gaan graag met u in gesprek om bovenstaande gezamenlijk te realiseren.

Met vriendelijke groet,

Rein Gelten

voorzitter NHK

Gert Kooij

vicevoorzitter NHK

*Bron: Marktonderzoek RIGHT oktober 2024 Stad Utrecht.

**De Europese Unie heeft in haar Richtlijn 2018/2001 (voorheen 2009/28) de zogenaamde Renewable Energy Sources (RES) bepaald, dat er in de lidstaten wetgeving moet komen die de opleiding en certificering van installateurs van apparaten voor hernieuwbare energie regelt. Naast warmtepompen en zonnepanelen vallen hier ook de biomassa toestellen zoals hout- en pelletkachels en -haarden onder. De Richtlijn gaat uit van het certificeren van installateurs. Bedrijven die werken met gekwalificeerde installateurs en lid zijn van de NHK, zijn als DE-erkend bedrijf in het DE bedrijvenregister opgenomen. Dat register wordt namens de overheid, in samenwerking met de branches, ingericht en bijgehouden. Het register vind u bij het [Centraal Register Techniek](#) (CRT) of bij de [Stichting-EVIS](#).

De Stichting Nederlandse Haarden- en Kachelbranche (NHK) is een brancheorganisatie met als doel, het bevorderen van de kwaliteit en installatie van hout-, pellet-, elektrisch- en (bio)gas- gestookte haarden en kachels voor lokale verwarming met als uitgangspunt maatschappelijke verantwoordelijkheid. De door de overheid geaccrediteerde Vakopleiding Installateur Haarden, Kachels en Rookkanalen en certificeringsregelingen voor installateurs vormen daarvoor een belangrijk fundament. Ook houden wij ons bezig met onderzoek naar marktomstandigheden en (installatie) techniek en zijn wij kennispartner voor diverse stakeholders, zoals de ministeries van EZK, BZK, IenW, gemeenten, PBL, CBS, NEN, RIVM, etc. Internationaal is de NHK ondermeer lid van de CEFACD (Europese brancheorganisatie voor lokale verwarmingsproducten) en benchmarken wij met zusterorganisaties in Europa. Ruim 130 bedrijven zijn aangesloten bij de NHK. Wij zijn lid van ONL (Ondernemend Nederland).